

Srđan Orsić

Parada dve Srbije

(o filmu *Parada* Srđana Dragojevića)

Film „Parada” Srđana Dragojevića filmsko je ostvarenje koje, nesumnjivo, u opustele i skoro nepostojeće bioskope Srbije vraća publiku željnu domaćih autorskih ostvarenja. Ako izuzmemo kapitalističke cineplexe, koji pružaju sva dostignuća savremenog uživanja u pohođenju kinematografa, i u kojima mahom odjekuje tišina neposećenosti, ili zvuk žvakanja kokica svih jedanaest prisutnih gledalaca, što zbog svog repertoara, što zbog cena karata i opšte dostupnosti filmova preko nezvaničnih kanala distribucije (čitaj: pirata), odlazak u bioskop u Srbiji zahteva zaista opravdan povod. Novi film Srđana Dragojevića, provokativno reklamiran, odvešće zasigurno ljude da, bar u prvih nekoliko dana prikazivanja, plate kartu i pogledaju „pre huligana” (kako nam poručuju sa promotivnog spota) Dragojevićev rad na temu postojanja dve Srbije, kako to kaže jedan od glavnih junaka njegovog filma.

Oficijani plakat filma, na kome se (prilično neoriginalno) od Mikelandelovog „Stvaranja Adama”, po uzoru na u Srbiji već urađene intervencije (životinjska i ljudska ruka u istom kontaktu, plakat i logo kojim se u svojim kampanjama za prava životinja koristio Beo zoo vrt) parodira odnos manjine prema većini, gde, umesto božanske ruke, imamo znakovnu predstavu penisa i u narodu osvedočene oznake srpstva okrenutu jedno nasuprot drugom. Poruka koju plakat možebitno nosi, da dok jedni mašu polnim organima, drugi uprazno Srbuju, ukazuje na to kako u sebe zaljubljena gomila odbija različite do te mera da se oni ni u ispraznoj ikonografiji ne pronalaze delom srpstva. Naravno, nacionale osećaje svakog Srbina ovaj plakat može da uvredi (iako bi bilo logično da puko mahanje sa tri prsta niko više ne doživljava sakralizovanom esencijom srpstva, jer su raznorazni mahači vremenom prste do te mere uprljali, da ni znakovi razjedninjenog božanskog trojedinstva predstavljeni troprsnom oznakom srpstva nisu ništa više nego oznaka koja je odavno izgubila svoj smisao i aktuelnost, te služi samo kao dekoracija pri proslavama

sportskih uspeha i za široke narodne mase manifest (upitnog) srpstva (sumnjivih) političkih vođa), ali je njegov prvobitni cilj, provokacija, dovoljan da za film zainteresuje.

U ključu učitavanja nesrpskih elemenata, ovaj film može biti shvaćen kao, kako to često biva istaknuto, antisrpski. Opet, termin antisrpski svoj pravi smisao je izgubio u savremenom srpskom društvu, kao što je slučaj i, sa druge strane prevladavajućim kao deternimantom, odrednicom fašistički. Sve se olako danas kod nas označava fašizmom, svako nasilje je proglašeno (naravno, pogrešno) za fašizam i svi oni koji nisu tolerantni u meri u kojoj to od nas zahteva Evropa, automatski su fašisti. Sa druge strane, i sve što ne afirmiše kosovski mit i ne stavlja nas Srbe u poziciju istorijski prevarenih pravednika, biva od dušebrižnika označeno etiketom antisrpskog. U ovoj zaista polarizovanoj Srbiji, oni koji ostaju na sredokraći dve paralelne stvarnosti, trebali bi da pogledaju „Paradu“.

Među ostvarenjima Srđana Dragojevića, u poslednje vreme karakterističan je samo neosporan kvalitet u samoj tehničkoj izvedbi filma. Sve ostalo može biti tema rasprave. Naravno, kako je već opisani plakat pobudio prvobitne ishitrene reakcije, i scene sa samog početka filma, u kojima se, u pokušaju humornog efekta, daju netačne definicije pojmova četnik, ustaša, balija i šiptar, navešće pojednice da napuste bioskop, iako su platili kartu. Ako se filmu pristupi u želji da se u njemu antispsstvo nađe, ono će se nesumnjivo naći, jednako istaknuto kao i „fašizam“ negativnih junaka.

Junaci filma bez problema će stavljati na glavu ustašku kapu sa zločinačkim fašističkim inicijalom, kao i šiptarsko keče, demonstrirajući pri tome svoje elementarno nepoznavanje neophodnih činjenica za ikakvu konstituciju nacionalne svesti. Sve to podsetiće na crtani film o Dušku Dugoušku i lovcu Joci, gde dečijim herojima na glavu sleću razne kape iz slupanog rekviziterskog pozorišnog kombija, u skladu sa kojima i oni menjanju svoj lik. Opšte neznanje podvučeno je i u filmu preintelektualno predstavljenim pripadnicima LGTB populacije, koji o svemu znaju mnogo više nego pripadnici „straight“ srpstva. Limun (standardno dobri Nikola Kojo) ne zna gde je narodni muzej u Beogradu, interesovanja su mu skoro nikakva,

dok homoseksulaci savršeno upadaju u kalup savremenog evropskog modernog čoveka. Kako u taj kalup cela Srbija, ni kada jednoga dana uđe, neće savrešno pristati, neznanje kao karakterna osobina Srba jednako je i slučaju olakog kićenja tuđim oznakama zla, kao i u nepoznavanju barem pozicija kulturnih ustanova matične prestonice.

Takođe, onima koji samo taj aspekt budu gledali, promaći će činjenica da i okoreli ratni profiteri, predstavljeni u likovima opštom puku skoro (ili, gotovo?) simpatičnih negativaca koji postaju pozitivci, nemaju elementarnu kulturu i izvrću ruglu i svoju ikonografiju, kiteći se u ratu od njih i njima sličnih okaljanim simbolima svih zarađenih strana. Od zaista fašističkih ustaških oznaka, do zvaničnog grba države Srbije, autor sve izjednačava u besmislu eksploatacije nacionalnog kao maske za nečasne radnje koje su se pod firmom patriotizma vršile u nedoba građanskih ratova na ovim prostorima. I sam „Džudo klub Karađorđe“, kojim rukovodi Limun, ima za svoj grb Karađorđa u kimonu, koji je prava oznaka travestije i manipulacije simbolikom nacionalnog identiteta. Započeta priča o kriminalcima koji su u ratnom periodu zarađivali na svome upitnom, ali tetovažam deklarisanom patriotizmu, zaslužuje sama svoj film, a ovde je samo načeta i predstavljena suviše humorno da bi ostavila jasnu poruku i kritiku.

Ideja vodilja, omaž „Sedmorici samuraja“ Akire Kurosave ili rimejku, jasno apostrofiranom filmu „Sedmorica veličanstvenih“ sa Julom Brinerom, Stivom Mekvinom i Čarlsom Bronsonom, gde se umesto azijske ili meksičke sirotinje pojavljuje savremeno balkansko društvo, ostvarena je isticanjem simbolike grupe kao zajednice. Kocem i konopcem skupljeni branioci gay aktivista, kojih na kraju ima tačno sedam, ipak, nisu veličanstveni, i nije dovoljan njihov trenutak rodnog osveštavanja da poništi činjenicu svog zla koje oni i dalje rade, iako se sada bore za prava ugroženih (mada im je i taj posao, kao i ostale njihove legalne i nelegalne delatnosti, dobro plaćen.) Ako se svest kriminalca promeni, on i dalje ostaje kriminalac, dok svoje dugove društvu ne oduži kroz kaznu u zatvorskom sistemu. Dragojevićeva sintagma „kriminalac u penziji“, kojom njegovi likovi definišu sebe i jedni druge, svojevrsan je gotovo oksimoron i lingvističko je bogatstvo srpskog

jezika, ali i pravo prokletsvo savremenog srpstva. Kada kriminalci u penziji vozilu SFORa u Bosni dovikuju da su Amerikanci krivi za sve, oni ne greše, ali opet, sa istim Amerikancima, kao i međusobno u trenucima najvećih ratnih patnji, trguju zabranjenim artiklima, ovoga puta, drogom iz Albanije na Kosovu, kao što su činili i tokom rata, svim i svačim, svuda i odsvakuda, te time krivicu kao fakt uvoze i u svoje nacionalno biće.

Uopšte, sav jugoslovenski prostor upakovan je u par kvadrata jedne sobe, ili u u roza ofarbanog Mini Morisa. Dok se homofobna Srbija zaključava u toalet i grči na stolici u svome neznanju, gay populacija živi paralelnu stvarnost, u kojoj nema kontakta sa realnim svetom, pa su jednaki stranci i LGBT populacija opštoj, i opšta populacija drugima. Radmilo u filmu (kao i ostali glumci, vrlo dobri Miloš Samolov), u hotelu u Zaostrogu „snom mrtvijem spava“, raširena preko celog kreveta zabluda o stvarnosti, dok pored njega Nikola Kojo bdi izlomljen spavanjem u pokušaju na neudobnoj stolici i na podu, uplašen usnulom nepoznanicom. Dok jedni strahuju u neznanju za sigurnost vlastitog dupeta, drugi se ili iracionalno boje, ili preglasno hrču u svome snu neostvarivom u stvarnosti. Takođe, dok smo svi takvi kakvi jesmo, ne možemo se maknuti iz naše učaurene ljuštore, iz koje, iako smo jedni drugima na glavama, kao iz roza Minija u filmu, odjekuje sjevremenska himna svih neopravdano nemarnih, hit Mitra Mirića, „Ne može nam niko ništa, jači smo od sudbine.“

Sama nesrećna Parada, koja je zaista bila katastrofala po broju žrtava i bezumlja koje je bespotrebno progutalo centar Beograd 2010, predstavljena je kao krajnji cilj, u kome je i žrtva ljudskog života na oltar ideala, iako nevoljna, prosipanjem pepela u vazduh (možda, preteranim?) u stvarnoj povorci parade 2010, ostala kao poruka. Nesrećni gay aktivista Mirko, koga je fantastično odglumio Goran Jevtić, žrtva je bezumnog nasilja instruiranog i uperenog na drugačije od većine. Scena u kojoj on gine na način kako je poginuo i Bris Taton, francuski navijač koji je nastradao u sukobu navijača u Beogradu, trebala bi da publiku opomena i da na efektan način završi film. Ipak, u polarizovanoj Srbiji, ona ostavlja poruku koja je jasna, u kome se stradanje drugačijeg izjednačava sa stradanjem stranca, a samim tim, ponovo, nema

zblizavanja suprotnih polova savremene srpske svesti. Da je mladi Vuk (odlični Relja Popović), koji je promenio stavove, nastrado od svojih dojučerašnjih saboraca, poruka bi bila efektnija svima, i stradanje bi bilo podvučeno crnim i crvenim (kakve su neonacističke oznake koje nesvesna omladina nosi pored časnih oznaka vlastitoga naroda i države), uočljivijim od stradanja drugog i drugačijeg, šarenijeg (u bojama duge) sveta, koji u Srbiji, izgleda, neće opstati ni u dalekoj budućnosti.

Srbija u kojoj su LGBT aktivisti izdvojeni od opšte populacije, koju ni ne poznaju i sa kojom se saživljavaju tek kada ih muka na to natera, stoji nasuprot siledžijske Srbije, koja, u Dragojevićevom filmu, ruši romske barake da bi izgradila tržišni centar. Ni jedan lik homoseksulaca nije predstavljen kao čovek sa greškom, dok ni jedan heteroseksulac nije primer čoveka na koga se svi, bez obzira i na kakvu svoju orijentaciju, mogu ugledati. Kao i sve situacije, likovi su površni, tek započeti, izgoreli u svojoj humornoj tendenciji. Možda podsmevanje stvarnosti u kojoj živimo i jeste najbolji pristup koji ni nam omogućio preživljavanje, ali ako išta želimo da popravimo, moramo svemu pristupiti ozbiljnije. Praveći ovaj film, već na samom početku, autor nam je ponudio svoju vizuru stvarnosti, koja nekada preterano vuče ka komediji situacije. Ona neće postati kultno ostvarenje srpske kinematografije, ali je bolje od pojedinih skorijih Dragojevićevih ostvarenja. Humor, iako na tragu plitkoga humora koji ismeva i koji ima samo trenutnu zasmajalačku funkciju, kada zaliči na humor iz drugog i trećeg dela „Anđela”, nasmejaće prisutne u sali, i odjeknuće glasan i nezadrživ smeh. Ipak, kada film prođe, aplauz ili će biti znatno tiši, ili će u potpunosti izostati. Više smo se smejali, nego što smo razmišljali.

Iako po izlasku iz sale svi o filmu govore, iza njega ne ostaju kultne rečenice koje pogađaju u srž problema, kao u „Lepim selima” i „Ranama”, nego ostaje neki osećaj nepotpunosti. U polarizovanoj stvarnosti dve Srbije, one uplašene od fašista, kojih nema u tolikom broju, i one koja u svemu vidi pretnju nacionalnom opstanku, koja je brojna kao i prva, ali i jednako glasna, možda se baš smehom oni koji stoje, kao u filmu nazvani „peder Radmilo” na sredini, mogu za trenutak izboriti sa sobom. Kada Radmilo uzme lični angažman, on je na gubitku, najvećem mogućem. Izgleda, da je odabrali srednji pravac, dok dve Srbije paradiraju pored nas, najbolje rešenje –

a na mislim da je ta poruka bila autorova primarna intencija. Ipak, da bi se svi putokazi sagledali, ovaj film treba pogledati i dati o njemu svoj sud iz ličnoga isklustva, a ne iz svoga neznanja biti odlučno za ili protiv njega.